

УДК 811.411.21

І. Сівков, канд. філол. наук, доц.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНО ДЕТЕРМІНОВАНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ МОВИ ПРАВА КРАЇН АРАБСЬКОГО МАГРИБУ (НА МАТЕРІАЛІ ТЕКСТІВ СІМЕЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ТА ЗАКОНУ "ПРО АКТИ ЦИВІЛЬНОГО СТАНУ")

Розглянуто питання функціонування масиву регіонально маркованої термінології сімейного права країн Арабського Магрибу (Алжирська Народна Демократична Республіка, Королівство Марокко, Туніська Республіка) на матеріалі текстів Сімейного кодексу вказаних країн, а також текстів Закону "Про акти цивільного стану". Визначено чинники, що вплинули на виникнення явища регіональної диференціації терміномасиву сімейного права магрибінського регіону, встановлено межі територіальної диференціації його одиниць, у ньому виокремлено лексико-семантичні групи.

Ключові слова: фахова мова, лексика, лексична одиниця, термін, термінологія, терміносистема, територіальний варіант мови, локальне маркування лексичних одиниць, регіоналізм, юридична термінологія, сімейне право, Сімейний кодекс, Закон "Про акти цивільного стану".

Дана стаття є продовженням нашої попередньої публікації [1], у якій порушено загальні питання функціонування територіально обмеженого у своєму узусі (регіонально / локально маркованого) шару термінології права країн Арабського Магрибу (Алжирська Народна Демократична Республіка, Королівство Марокко та Туніська Республіка) та такого типового репрезентанта східноарабського ареалу (*Машрик*), як Сирійська Арабська Республіка. Розглядаються чинники, що вплинули на формування такого явища, як територіальна дивергенція масиву лексики арабської літературної мови, яка чітко прослідковується на рівні термінологічної дихотомії *Машрик* – *Магриб*, а також фактори, що викликали існування очевидних локальних розбіжностей на такому зрізі арабської літературної мови, як мова (субмова) права, зокрема мова сімейного права зазначених країн.

Локальне розмежування терміноодиниць прослідковувалося на рівні дослідження корпусу текстів Сімейного кодексу Алжирської Народної Демократичної Республіки, Королівства Марокко, Туніської Республіки, а також Сирійської Арабської Республіки задля виявлення типової *магрибсько-машрикської* опозиції як на рівні загальноправничої термінології, так і термінології сімейного права.

У цій статті розглядаю питання реалізації явища локальної маркованості, засвідченого при дослідженні масиву правової термінології, локалізованої у текстах Сімейного кодексу та Закону "Про акти цивільного стану" згаданих арабських країн, а також встановлено межі функціонування регіонально маркованих терміноодиниць у зазначених текстах.

Проведено тематичний аналіз масиву локально диференційованих терміноелементів, функціонування яких зафіксоване в межах корпусу текстів Сімейного кодексу та Закону "Про акти цивільного стану" таких арабських країн, як Алжирська Народна Демократична Республіка, Королівство Марокко та Туніська Республіка, а також Сирійська Арабська Республіка. У зазначеному терміномасиві виокремлено низку лексико-семантичних груп. Також проаналізовано механізми кількісного та якісного розширення регіонально маркованого термінополя згаданих галузей права.

Насамперед, зауважимо, що в Королівстві Марокко сімейне законодавство було вперше кодифіковане після проголошення незалежності в 1956 р. прийняттям Сімейного кодексу в 1957–1958 рр., який отримав назву *Mudawwanat al-aḥwāl al-šaḥṣiyya* (букв. Кодекс особового статусу). Унаслідок реформ сімейного права Королівства Марокко було прийнято нову редакцію Сімейного кодексу в 2004 р. вже під назвою *Mudawwanat al-usra* (букв. Кодекс сім'ї) [4, с. 100, 113; 9].

Сам кодекс отримав назву *mudawwana* (дієприкметник пасивного стану дієслова II *dawwana* "записувати", букв. "збірка чи кодекс законів"), яку у формі *al-mudawwana al-kubrā* було надано трактату з малікітського права, де було викладено відповіді на запитання з *фікху* (мусульманської юриспруденції), що ставилися Маліку Ібн Анасу – засновнику малікітського *мазхабу* (богослівсько-правової школи) суннітського ісламу у передачі Абдурахмана Ібн аль-Касіма аль-Атаки (помер 191/806), та від якого їх було передано, впорядковано та укладено видатним кайруанським малікітським *факіхом* (богословом-правознавцем) Абу Саїдом Абдуссаламом Сахнуном Ібн Саїдом Ібн Хабібом Ібн Хассаном Ібн Гілялем Ібн Бакарром Ібн Рабіа аль-Танухі (160/777–240/855) [6; 10].

Сімейний кодекс Марокко загалом базується на положеннях малікітського права. Зокрема, у його прикінцевій статті згадується, що усі питання, вирішення яких не передбачається Сімейним кодексом, мають урегульовуватися згідно з положенням малікітського права [9, ст. 400]. Утім, остання редакція Сімейного кодексу Марокко 2004 р. виявляє спроби більш ліберального тлумачення положень шариатського права, зокрема розширення прав жінок.

Уперше в регіоні Арабського Магрибу Сімейний кодекс під назвою *maǧallat al-aḥwāl al-šaḥṣiyya* "букв. Кодекс особового статусу" було прийнято в Тунісі в 1956 р. [8]. Як уже зазначалося у нашій попередній публікації, у 1869–1877 рр. в Османській імперії з метою кодифікації норм мусульманського права було прийнято *Маджаллу* (*Meǧelle-yi Aḥkām-ı Adliyye*) [1]. Цей важливий законодавчий акт регулював питання правоздатності та її обмеження, але не торкався сімейних відносин, які продовжували регулюватися різними школами мусульманського права. Чинність *Маджалли* поширювалася на більшість арабських країн, які входили до складу Османської імперії за виключенням Єгипту [2, с. 160]. Сімейний кодекс Тунісу має здебільшого секулярний характер та постулює рівність чоловіків і жінок у багатьох сферах, які розширювалися із внесенням низки поправок до нього. В Алжирській Народній Демократичній Республіці Сімейний кодекс було прийнято в 1984 р. під назвою *qānūn al-usra* (букв. "Закон про родину") [17]. Сам кодекс перебуває під значним впливом шариатського права. Сімейний кодекс Сирійської Арабської Республіки було прийнято в 1953 р. під назвою *qānūn al-aḥwāl al-šaḥṣiyya* (букв. "Закон про особовий статус") [13]. Положення Сімейного кодексу Сирійської Арабської Республіки переважно базуються на ісламському, зокрема ханафітському праві (*фікху*), хоча мають загальний характер та поширюються на все населення

країни, незалежно від їхньої конфесійної приналежності (як на мусульманське населення, так і на немусульман, зокрема християн та друзів). Однак у сирійському Сімейному кодексі спостерігається т.з. правовий плюралізм, який полягає у тому, що деякі конфесійні спільноти (зокрема християни та друзи) зберігають законодавчу та судову автономію у сфері сімейного права – в питаннях особового статусу, насамперед, шлюбу та розлучення [5, с. 2–3, 51].

Отже, можна побачити, що на позначення терміну кодекс традиційно вживається загальноарабське *qānūn* (букв. "закон") у назві Сімейного кодексу Алжиру та Сирії. Вживання марокканського (*mudawwana*) та туніського (*mağalla*) варіантів реалізації даного терміну має суто локальний характер та зумовлене специфікою історичного розвитку правових систем цих країн, що територіально належать до Арабського Магрибу.

Дж. Насир зауважує, що сам термін *al-aḥwāl al-ṣaḥṣiyya* "особовий статус" був невідомий класичним ісламським правознавцям та не фіксується в класичних працях з ісламської юриспруденції. Л. Р. Сюкіяйнен та Дж. Насир зазначають, що вперше цей термін було запропоновано у праці "Норми шаріату по особовому статусу" (*Al-aḥkām al-ṣar'iyya fi-l-aḥwāl al-ṣaḥṣiyya 'alā maḡhab Abī Ḥanīfa al-Nu'mān*) – зводі положень ханіфітського толку мусульманського права, що у формі нормативно-правового акту передбачав регулювання усіх основних інститутів галузі права особового статусу. Укласти проект закону, який би регулював цю галузь права було доручено видатному вченому та державному діячу, міністру юстиції (*nāzir li-l-ḥuqqāniyya*) Мухаммаду Кадрі-паші. Даний проект не набув чинності в якості офіційного закону, але фактично застосовувався в Єгипті до 20-х рр. XX ст., коли з'явилося перше сімейне законодавство [2, с. 160; 3, с. 29, 31; 7].

Закон "Про акти цивільного стану" було прийнято в Королівстві Марокко в 2002 р. під назвою *al-qānūn al-muta'alliq bi-l-ḥāla l-madaniyya* [15]. В Алжирській Народній Демократичній Республіці Закон "Про акти цивільного стану" під назвою *qānūn al-ḥāla l-madaniyya* було вперше прийнято в 1970 р. Нову редакцію цього Закону було прийнято в 2014 р. [14]. У Туніській Республіці згаданий Закон під назвою *al-qānūn al-muta'alliq bi-tanzīm al-ḥāla l-madaniyya* було прийнято в 1957 р. [16]. Закон "Про акти цивільного стану" Сирійської Арабської Республіки під назвою *qānūn al-aḥwāl al-madaniyya* було прийнято в 2007 р. [12].

Отже, на позначення терміну "цивільний стан" виключно використано терміносполучення *al-ḥāla l-madaniyya*, для якого характерний загальноарабський ужиток.

Лексико-термінологічний аналіз корпусу текстів Сімейного кодексу та Закону "Про акти цивільного стану" країн Арабського Магрибу та Сирійської Арабської Республіки дає змогу виокремити у терміномасиві зазначених галузей права наступні тематичні блоки термінології, функціональна особливість якої полягає у територіальній детермінованості реалізації:

1. Управління / адміністрування:

– "указ":

al-zahīr al-ṣarīf "указ (короля Марокко)" [9, с. 3] – *marsūm* "указ (президента)" (Сирія [13, с. 4783], Туніс [8, ст. 5]).

– "засвідчення (документа)":

ḥiṭab ('*alā*) (Марокко):

Yataḍamman 'aqd al-zawāğ mā yalī: Ḥiṭab al-qāḍī 'alā rasm al-zawāğ ma' ṭābi'ihī "Договір про шлюб містить: Засвідчення Свідцтва про шлюб суддею, скріплене його печаткою" [9, ст. 67].

– "реєстр":

У текстах Сімейного кодексу та Закону "Про акти цивільного стану" Королівства Марокко зафіксована реалізація слова *kunnāš* у значенні "реєстр":

'Alā l-waṣī aw al-muqaddam an yusağğil fi l-kunnāš al-muṣār ilayhi fi l-mādda 250 a'lāhu, kull al-taṣarrufāt allātī yaqūm bihā bi-sm maḡğūrihi ma' tāriḥihā "Опікун, призначений батьками або опікун, призначений рішенням суду, заносять до реєстру, зазначеного в ст. 250, усі дії, виконані від імені свого підопічного, із зазначенням дати їх виконання" [9, ст. 253].

Там само вживається і синонімічний до *kunnāš* термін *siğill*:

Yusağğal naṣṣ al-'aqd fi l-siğill al-mu'add li-dālika ladā qism qaḍā' al-usra "Текст Договору про шлюб заноситься до спеціального реєстру, що зберігається у департаменті сімейної юстиції" [9, ст. 68].

– "секретар суду":

kātib al-dabṭ (Алжир):

Wa-āmmā mulaḡḡaṣan 'an 'aqd al-zawāğ aw al-wilāda yataḍamman 'ibarat al-ṭalāq aw al-daftar al-'a'li allādī yataḍamman ḥāḡiḡi al-'ibāra aw nuṣṣa 'an ḥukm al-ṭalāq marfūqat^{an} bi-ṣaḡḡad al-qāḍī aw kātib al-dabṭ al-muḡtaṣṣ yaṣḡad bi-annahū ṣāra niḡā'iyyan "Витяг із свідоцтва про шлюб або свідоцтва про народження, у якому наводиться вираз "розлучення" або сімейна книжка, у якій наводиться цей вираз, або копія судового вирок про розлучення, до якої додається свідчення судді або вповноваженого судового секретаря та яка засвідчує факт остаточності розлучення" [14, ст. 75].

– "секретаріат суду":

kitābat al-dabṭ (Марокко):

Yuhḍat milaff li-'aqd al-zawāğ yuhfaz bi-kitābat al-dabṭ ladā qism qaḍā' al-usra li-maḡall ibrām al-'aqd "Справа, що формується для укладання Договору про шлюб, зберігається в судовому секретаріаті у департаменті сімейної юстиції за місцем укладання Договору" [9, ст. 65].

2. Загальноправові поняття:

– "оренда":

kira' (Марокко, Туніс):

Lā yaqūm al-waṣī aw al-muqaddam bi-l-taṣarrufāt al-ātiya, illā ba'da l-ḡuṣūl 'alā l-iğn min al-qāḍī l-mukallaf bi-ṣu'ūn al-qāṣirīn: 'Uqūd al-kirā' allātī yumkin an yamtadd maf'ūluḡā ilā mā ba'da ntiḡā' al-ḡağr "Лише після отримання дозволу судді з питань неповнолітніх опікун, призначений батьками або опікун, призначений рішенням суду, здійснює наступний правочин: укладання Договору про оренду, чинність якого припиниться вже після спливу періоду опіки" [9, ст. 271].

Lā yaṣiḡḡ al-tafwīt fi l-muṣtarak wa-lā inṣā' al-ḡuḡūq al-'ayniyya 'alayhi wa-lā kirā'uḡu li-l-ğayr li-mudda tafūq al-ṭalāṭat a'wām wa-lā tağḡid kirā'iḡi bi-mā yağ'al muğmal muddat al-kirā' yatağawaz al-ṭalāṭat a'wām illā bi-riḡā' kilā l-zawāğayn "Передача спільного майна, створення майнових прав на нього, його передача в оренду третій стороні на строк, що перевищує три роки, а також поновлення оренди спільного майна за умови, що загальний строк оренди перевищуватиме три роки, можуть відбуватися лише за обоюдної згоди подружжя" [11, ст. 17].

– "штраф":

ḡaṭiyya (Туніс):

Yu āqab kull ṣaḡṣ ḡaḡara l-wilāda wa-lam yu 'lim bi-dālika ḡasbamā qarrarahu l-faṣl 22 min ḡaḡā l-amr bi-l-sağn l-muddat siṭtat aṣḡur wa-bi-ḡaṭiyya qadruḡā ṭalāṭat ālāf frank aw bi-iḡdā ḡatayn āl-'uqūbatayn "Той, хто, був присутній під час пологів та не повідомив про факт народження згідно із статтею 22 цього Закону, карається позбавленням волі на шість місяців і штрафом у розмірі трьох тисяч франків, або одним із цих покарань" [16, ст. 25].

– "позовна заява":

maqāl al-da'wā (Марокко):

Tuṭabbaq al-aḥkām nafsuhā 'alā l-zawġ al-ġā'ib fī makān ma'lūm ba'da tawaṣṣulihi bi-maqāl al-da'wā "Вищевказані положення застосовуються до чоловіка, який є відсутнім, але місце перебування якого відоме, після отримання ним позовної заяви" [9, ст. 103].

– "процесуальний":

У тексті Сімейного кодексу Королівства Марокко вживано терміносполучення *al-iġrā'āt al-miṣṭariyya* "процесуальні заходи" [9, ст. 398]. Сам означальний компонент *miṣṭarī* (< *miṣṭara* "захід" < *saṭara* "проводити лінію"; "писати") вживано у значенні "процесуальний".

Там само засвідчено і вживання таких терміносполучень з *miṣṭara* у якості стрижневого елемента: *miṣṭarat al-ṣiqāq* (*ṣiqāq* букв. "розбрат") "заходи, що вживаються судом у випадку розлучення через непримиренні розбіжності між подружжям у відповідності до чинного законодавства" [9, ст. 45].

miṣṭarat al-ṭalāq (*ṭalāq* "розлучення" < *ṭallaqa* "дати розлучення") "заходи, що вживаються судом у випадку розлучення у відповідності до чинного законодавства" [9, с. 6].

– "цивільно-процесуальний кодекс":

На позначення такого нормативно-правового акту, як цивільно-процесуальний кодекс, вживаються такі багатоконпонентні терміни:

qānūn al-miṣṭara al-madaniyya (букв. "Закон про цивільний процес") (Марокко [9, с. 10]).

qānūn uṣūl al-muḥākamat al-madaniyya (букв. "Закон про норми / правила процесів у цивільних справах") (Сирія [12, ст. 48]).

3. Понятійний апарат Сімейного кодексу та Закону "Про акти цивільного стану":

– "свідectво":

У текстах Сімейного кодексу та Закону "Про акти цивільного стану" таких країн Арабського Магрибу, як Королівство Марокко та Туніська Республіка слово *rasm* (*masdar* (віддієслівний іменник) *l-rasama* "малювати", "зображувати"; "відзначати"; "повелівати", "наказувати", букв. "малювання" > "малюнок", "зображення"; "слід", "знак") набуває термінологічного значення "свідectво", наприклад:

rasm al-zawāġ (Марокко [9, ст. 67]).

rasm al-wilāda (Марокко [15, ст. 18]; Туніс [16, ст. 6]).

rasm al-wafāt "свідectво про смерть" (Марокко [15, ст. 25]; Туніс [16, ст. 6]).

rasm al-milkiyya "акт на право власності" (Туніс [16, ст. 44]).

Ця лексична одиниця у згаданих текстах отримує додаткове значення "акт (цивільного стану)":

rasm al-ḥāla l-madaniyya "акт цивільного стану" (Марокко [15, ст. 37], Туніс [16, ст. 4]).

– "реєстр актів цивільного стану":

Термінологічний вираз "реєстр актів цивільного стану" позначається в Законі "Про акти цивільного стану" Королівства Марокко, Алжирської Народної Демократичної Республіки, Туніської Республіки та Сирійської Арабської Республіки так:

kunnāṣ al-ḥāla al-madaniyya/siġill al-ḥāla al-madaniyya (Марокко):

Kunnāṣ al-tarīf wa l-ḥāla al-madaniyya, allāqī yushab wa yūda' bi-milaff al-ḥāla l-madaniyya li-l-ma'nī bi-l-amr "Ідентифікаційний реєстр та реєстр актів цивільного стану, видалені та занесені до справи цивільного стану" [15, ст. 47].

Nuṣṣa min rasm al-wilāda wa-yuṣīr qābiṭ al-ḥāla al-madaniyya fī ḥāmiṣ al-'aqd bi-siġill al-ḥāla al-madaniyya, ilā tāriḥ manḥ ḥādihi al-nuṣṣa wa-min aġl al-zawāġ "Витяг із свідectва про народження: Реєстратор актів цивільного стану зазначає на полях Договору про шлюб у реєстрі

актів цивільного стану дату видачі цього Витягу та його призначення з метою укладання шлюбу" [9, ст. 65].

daftar al-ḥāla al-madaniyya (Туніс):

Wa-yuḍamman rasm al-wafāt bi-dafātir al-ḥāla l-madaniyya bi-āḥir maqarr li-l-ḥālik wa-bi-l-ḥādīra idā kāna fī dālika l-maqarr maġhūl^{an} "Акт про смерть заноситься до реєстру актів цивільного стану за останньою адресою проживання покійного. У разі якщо ця адреса невідомо, акт про смерть заноситься до реєстру актів цивільного стану муніципалітету м. Туніс" [16, ст. 53].

siġill al-ḥāla al-madaniyya (Алжир):

Yaġib an tuḥfaz siġillāt al-ḥāla l-madaniyya bi-markaz al-baladiyya wa-fī kitābat al-qabṭ "Реєстри актів цивільного стану зберігаються в адміністративних центрах комун (*al-baladiyya*) та в судовому секретаріаті" [14, ст. 21].

al-siġill al-madanī (Сирія):

Al-siġill al-madanī: huwa l-siġill allāqī tudawwan fīhi wāq'āt al-aḥwāl al-madaniyya "Реєстр актів цивільного стану – реєстр, до якого заносяться акти цивільного стану" [12, ст. 1].

– "реєстратор актів цивільного стану":

На позначення посади реєстратора актів цивільного стану вживаються такі складні термінологічні сполучення: *dābiṭ al-ḥāla al-madaniyya* (Марокко, Алжир, Туніс):

'Alā dābiṭ al-ḥāla al-madaniyya taḍmīn bayānāt al-mulahaḥaṣ bi-ḥāmiṣ rasm wilādat al-zawġayn "Реєстратор актів цивільного стану зобов'язаний внести всі посилання на витяг на полях свідectва про народження кожного з подружжя" (Марокко [9, ст. 68]).

Lā yaġūz li-l-muwattiq aw dābiṭ al-ḥāla al-madaniyya taḥrīr 'aqd al-zawāġ illā ba'da an yuqaddim ṭālibā l-zawāġ al-ṣahāda al-ṭibbiyya al-mansūṣ 'alayhā fī ḥādā l-marsūm "Нотаріус чи реєстратор актів цивільного стану оформлюють свідectво про шлюб лише після надання кожною з осіб, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, медичної довідки, передбаченої цим Указом" (Алжир [17, ст. 6]).

Tumnaḥ ṣifat dābiṭ al-ḥāla al-madaniyya li-ru'asā' al-baladiyyāt wa-l-wulāt wa-l-mu'tamadīn al-awwalīn wa-l-mu'tamadīn wa-l-'umad "Очільники комун (*baladiyya*), губернатори (*wulāt*, очільники губернаторств (*wilāya*), адміністративно-територіальна одиниця першого рівня), перші *mu'tamaḍi* (очільники делегацій (*mu'tamaḍiyyat*), адміністративно-територіальна одиниця другого рівня), *mu'tamaḍi* та очільники (*'umad*) секторів (*imāḍa*, адміністративно-територіальна одиниця третього рівня) наділені функціями реєстратора актів цивільного стану" (Туніс [16, ст. 2]).

amīn al-siġill al-madanī (Сирія):

Amīn al-siġill al-madanī: huwa l-mas'ūl 'an tanfiḍ mahāmm amānat al-siġill al-madanī "Реєстратор актів цивільного стану – особа, відповідальна за збереження реєстру актів цивільного стану" [12, ст. 1].

– "свідectво про право на спадщину":

На позначення такого документа, як свідectво про право на спадщину в тексті Сімейному кодексі Королівства Марокко вживається термін *irāṭa* (< *irṭ* "спадщина"):

Li-kull wārīṭ, al-ḥaqq fī an yatasallam min al-'adlayn nuṣṣa min al-irāṭa "Кожен спадкоємець має право отримати від двох свідків копію свідectва про право на спадщину" [9, ст. 394].

Отже, ми можемо визначити такі чинники, що сприяли виникненню явища регіональної маркованості, засвідченого під час дослідження масиву термінології Сімейного кодексу та Закону "Про акти цивільного стану" країн Арабського Магрибу та Сирійської Арабської Республіки: 1) існування в арабській літературній мові синонімічних пар ("реєстр" – *kunnāṣ* у Марокко / *siġill* у решті арабських країн); 2) історична різноманітність традиційних правових систем, поширених у країнах

Арабського Сходу ("кодекс" – *qānūn* в Алжирі і Сирії, *mağalla* у Тунісі, *mudawwana* у Марокко).

Список використаних джерел:

1. Сівков І.В. Регіоналізм в арабській термінології сімейного права країн Арабського Магрибу / І.В. Сівков // Мовні і концептуальні картини світу. – К.: Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, ВПЦ "Київський університет", 2018. – Вип. 2(64). – С. 150–154.
2. Сюкияйнен Л.Р. Мусульманское право: Вопросы теории и практики / Отв. ред. В.А. Туманов. – М.: Наука, 1986.
3. Nasir Jamal J. The Islamic Law of Personal Status / J. Nasir Jamal. – London/Dordrecht/Boston : Graham&Trotman, 1990.
4. Sharia and national law. Comparing the legal systems of twelve Islamic countries ; ed. Jan Michiel Otto. – The American University in Cairo Press, 2010.
5. van Eijk Esther. Family Law in Syria. A Plurality of Laws, Norms, and Legal Practices. Proefschrift ter verkrijging van de graad van Doctor aan de Universiteit Leiden, op gezag van Rector Magnificus prof. mr. C.J.J.M. Stolker, volgens besluit van het College van Promoties te verdedigen op 19 september 2013 klokke 16.15 uur.
6. Al-Mudawwana l-kubrā. Al-Mamlaka l-'arabiyya l-sa'ūdiyya. Wizārat al-šū'n al-islāmiyya wa-l-awqāf wa-l-da'wa wa-l-iršād.
7. Muḥammad Qadrī Bāšā. Al-aḥkām al-šar'iyya fī-l-aḥwāl al-šaḥsiyya alā maḡhab Abī Ḥanīfa al-Nu'mān ; ed. Bassām 'Abdalwāḥḥāb al-Ġābī. Al-Ġaffān wa-l-Ġābī li-l-ṭibā'a wa-l-našr. Limassol-Cyprus-Dār Ibn Ḥazm li-l-ṭibā'a wa-l-našr wa-l-tawzī'. – Beirut, 2007.
8. Mağallat al-aḥwāl al-šaḥsiyya. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.e-justice.tn/fileadmin/fichiers_site_arabe/codes_juridiques/code_statut_personel_ar_01_12_2009.pdf.

9. Mudawwanat al-usra. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://adala.justice.gov.ma/production/legislation/ar/Nouveautes/%D9%85%D8%AF%D9%88%D9%86%D8%A9%20%D8%A7%D9%84%D8%A3%D8%B3%D8%B1%D8%A9.pdf>.
10. Talbi M. Saḥnūn // EI2, Vol. VIII, 1995. – P. 843–845.
11. Qānūn 'adad 91 li-sanat 1998 yata'allaq bi-nizām al-iṣtirāk fī l-amlāk bayna l-zawġayn. Mağmū'at al-nuṣuṣ al-taṣrī'iyya wa-l-tartībīyya al-muta'allīqa bi-l-ḥāla l-madaniyya. Al-Gumhūriyya al-tūnisiyya. Wizārat al-dāḥiliyya Markaz al-takwīn wa-da'm al-lā markaziyya. [Електронний ресурс]. – 2015. Режим доступу: <http://www.cfad.tn/ar/pdf/guide%20etat%20civil.pdf>.
12. Qānūn al-aḥwāl l-madaniyya. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.syriamoi.gov.sy/portal/site/arabic/index.php?node=55333&cat=1831&>.
13. Qānūn al-aḥwāl al-šaḥsiyya. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.parliament.gov.sy/laws/Decree/00114232.tif>.
14. Qānūn al-ḥāla l-madaniyya. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sciencesjuridiques.ahlamontada.net/t3780-topic>.
15. Al-qānūn al-muta'allīq bi-l-ḥāla l-madaniyya. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://adala.justice.gov.ma/production/legislation/ar/civil/etatcivilar.htm>.
16. Al-qānūn al-muta'allīq bi-tanzīm al-ḥāla l-madaniyya. Mağmū'at al-nuṣuṣ al-taṣrī'iyya wa-l-tartībīyya al-muta'allīqa bi-l-ḥāla l-madaniyya. Al-Gumhūriyya al-tūnisiyya. Wizārat al-dāḥiliyya Markaz al-takwīn wa-da'm al-lā markaziyya. [Електронний ресурс]. – 2015. Режим доступу: <http://www.cfad.tn/ar/pdf/guide%20etat%20civil.pdf>.
17. Qānūn al-usra. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.joradp.dz/trv/afam.pdf>.

Надійшла до редколегії 07.10.18

И. Сивков, канд. филол. наук, доц.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ОСОБЕННОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ РЕГИОНАЛЬНО ДЕТЕРМИНИРОВАННОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ ЯЗЫКА ПРАВА СТРАН АРАБСКОГО МАГРИБА (НА МАТЕРИАЛАХ ТЕКСТОВ СЕМЕЙНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА И ЗАКОНА "ОБ АКТАХ ГРАЖДАНСКОГО СОСТОЯНИЯ")

Рассматриваются вопросы функционирования массива регионально маркированной терминологии семейного права стран Арабского Магриба (Алжирская Народная Демократическая Республика, Королевство Марокко, Тунисская Республика) на материале текстов Семейного кодекса указанных стран, а также текстов Закона "Об актах гражданского состояния". Указаны факторы, оказавшие влияние на возникновение явления региональной дифференциации терминомассива семейного права магрибинского региона, устанавливаются границы территориальной дифференциации его единиц, в нем выделяются лексико-семантические группы.

Ключевые слова: профессиональный язык, лексика, лексическая единица, термин, терминология, терминосистема, территориальный вариант языка, локальная маркированность лексических единиц, регионализм, юридическая терминология, семейное право, Семейный кодекс, Закон "Об актах гражданского состояния".

I. Sivkov, Ph. D. in Philology, assoc. prof.

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

THE CHARACTERISTICS OF FUNCTIONING OF REGIONALLY MARKED ARAB LEGAL TERMINOLOGY OF THE ARAB MAGHREB COUNTRIES (BASED ON THE TEXTS OF FAMILY LAW AND VITAL RECORDS LAW)

The present article examines the functioning of the corpus of regionally marked Arab Family law terminology of the countries of the Maghreb region (the People's Democratic Republic of Algeria, the Kingdom of Morocco, the Republic of Tunisia), based on the texts of Family law and vital records law of the Maghreb countries. The causes of the phenomenon of regional differentiation of the Maghreb Family law terminology corpus are determined, the boundaries of the local differentiation of its units are established, lexico-semantic groups are identified in them.

Keywords: professional language, lexicon, lexical unit, technical term, terminology, terminological system, territorial variant of language, regionally marked lexical units, legal terminology, Family law, Vital records law.

УДК 811.21/22:39

С. Сопільняк, студ.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ТЕМАТИКО-ІДЕОГРАФІЧНА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПЕРСЬКИХ ЗАБОБОНІВ ЯК ЗАВДАННЯ ПЕРСЬКОЇ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ

Розглянуто важливість тематико-ідеографічної систематизації перських прикмет та забобонів під час дослідження цих мовно-культурних одиниць. Наведено декілька видів тематико-ідеографічної систематизації прикмет та забобонів. Наведено власну класифікацію перських прикмет та забобонів за кодами культури.

Ключові слова: перська мова, прикмета, забобон, лінгвокультурологія, тематико-ідеографічна систематизація.

З метою глибокого вивчення народних прикмет і забобонів як одиниць людської свідомості, мови і культури вчені вдаються до різноманітних класифікацій. Однією з таких спроб є тематико-ідеографічна систематизація.

Як зазначають дослідники, тематико-ідеографічна класифікація забобонів дозволяє виявити особливості народного світосприйняття і світорозуміння, встановити пріоритети народної свідомості в різних сферах діяльності людини, дозволяє говорити про результати